

Marco Siddi, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

ITALIA JA COVID-19-KRIISI

ENNENNÄKEMÄTÖN TAISTELU VÄHÄISELLÄ EU-TUELLA

Tähän mennessä koronaviruspandemia on vaikuttanut EU-maista eniten Italiaan. Se on joutunut ensimmäisenä EU-maana tekemään mittavia rajoituksia taudin leviämisen estämiseksi. Italian toimista voidaan nyt ottaa oppia. Italian tilanne on ollut myös testi EU:n solidaarisuudelle.

Covid-19-pandemia on aiheuttanut ennenkuulumattoman terveyshaasteen Italialle. Maassa oli raportoitu yli 59 000 tautitapausta maaliskuun 22. päivään mennessä. Lukema sisältää noin 3 000 kuolemantapausta ja 4 000 toipunutta potilasta. Noin 5–6 prosenttia potilaista on vaatinut tehohoitoa. Tautitapausten nopea lisääntyminen maaliskuussa aiheutti huolta siitä, miten Italian terveysjärjestelmä selviytyisi kriisistä tehokkaasti, erityisesti pohjoisen Lombardian alueella, jossa on todettu puolet tautitapauksista.

Italian terveysjärjestelmä on ollut yksi maailman parhaimmista: Maailman terveysjärjestö WHO:n vuonna 2000 julkaiseman maailman terveysraportin (World Health Report 2000) mukaan Italia oli

maailman toiseksi paras. Erityisesti vuoden 2008 talouskriisin jälkeen yksityistämiset ja säästöpolitiikka ovat kuitenkin vähentäneet julkisen terveydenhuollon rahoitusta. Tästä huolimatta WHO:n ja Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n viime vuosien raportit osoittavat, että Italian terveydenhuolto ei ole suoriutunut huonommin kuin Länsi-Euroopan tai Pohjoismaiden terveydenhuollot.

Koronaviruspandemian suuruus, jokseenkin viivästynyt poliittinen reaktio ja Italian väestötilat näyttävät olevan tämänhetkisen hätätilan pääsyitä. Virus on todennäköisesti kiertänyt Italiassa tammikuun puolivälistä lähtien, erityisesti Lombardian alueella. Lombardian koronatartunnoilla on osoitettu olevan yhteys Euroopan

ensimmäiseen paikalliseen tartuntaan Münchenissä Saksassa. Helmi-kuun viimeisellä viikolla vahvistetut tautitapaukset lisääntyivät eksponentiaalisesti 20:stä yli 1 100:aan.

Aluksi vain tietyt alueet Pohjois-Italiassa eristettiin ja asetettiin karanteeniin. Kun tauti levisi näiden alueiden ulkopuolelle, karanteenia ja sulkua laajennettiin koko Lombardian alueelle sekä 14 uuteen maakuntaan. Tämä tapahtui kuitenkin vasta 8. maaliskuuta, jolloin oli raportoitu yli 7 300 tartunnasta. Maaliskuun 10. päivänä rajoitukset laajennettiin koko maahan. Kaksi viikkoa myöhemmin tautitapausten päivittäinen kasvu laski noin seitsemään prosenttiin, kun vielä maaliskuun ensimmäisen kymmenen päivän aikana päivittäinen kasvu oli yli 20 prosenttia.

Toinen suuri huolenaihe on ollut covid-19-taudin aiheuttama suhteellisen suuri kuolleisuus Italiassa muihin maihin verrattuna. Ensimmäisissä tutkimuksissa sitä selitettiin italialaisten korkealla keski-ikällä ja sillä, että vanhusväestö olisi altistunut taudille enemmän kuin muissa maissa.

Maaliskuun 8. ja 10. päivän tienoilta asti italialaiset ovat saaneet poistua kodeistaan vain välttämättömille asioille, kuten ruokakauppaan, ja pakottaviin töihin. Rajoituksia on myös kiristetty. Suurin osa kansalaisista näyttää kannattavan rajoituksia ja toimii yhdessä niiden toteuttamiseksi. Rajoitusten on tarkoitus kestää ainakin huhtikuun 3. päivään asti. Hallitus on nopeuttanut uusien lääkäreiden ja sairaanhoitajien palkkaamista sekä hengityskoneiden hankintaa sairaaloille.

Italialla on silti yhä haasteita. Eniten kärsineiden alueiden sairaalat saavuttavat pian maksimikapasiteettinsa, joten valtakunnallinen koordinaatio ja toimien oikea ajoitus ovat välttämättömiä tautitapausten vähentämiseksi. Lisäksi maaliskuun alussa tuhansien pohjoisitalialaisten päätös lähteä perheidensä luokse tai loma-asunnoilleen eteläiseen Italiaan kasvatti taudin leviämiskäynnin maanlaajuisesti.

Edelleen on riskinä, että tauti leviää esimerkiksi vankiloihin ja vastaanottokeskuksiin, joissa on paljon ihmisiä. Pandemian hillitsemiseksi on siten rajoitettava myös niitä toimia, jotka koskevat siirtolaisten ja turvapaikanhakijoiden auttamista. Heistä monet ovat erityisen haavoittuvia virukselle puutteellisten elinolojen takia.

Tässä vaikeassa tilanteessa Italiassa toivotaan tarvittaessa EU-instituutioiden ja jäsenmaiden tukea, joka nojaa EU:n perussopimuksiin. EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 6. artiklan mukaan unionilla on toimivaltaa tukea, sovittaa yhteen ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, jotka koskevat ihmisten terveyden suojelua. Lisäksi sopimuksen 168. artiklassa todetaan, että Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat säätää toimista, jotka koskevat rajat ylittävien laajalle levinneiden vaarallisten sairauksien torjuntaa.

EU-instituutioiden ensimmäinen reaktio oli kuitenkin hidas, ja osa jäsenvaltioista osoitti vain vähän solidaarisuutta. Italia ja muut EU-jäsenmaat olivat tyrmistyneitä, kun maaliskuun alussa Ranska ja Saksa rajoittivat väliaikaisesti kasvosuojien ja muiden suojava-lineiden vientiä. Samaan aikaan Kiina ryhtyi toimittamaan Italiaan tonneittain lääkintätarvikkeita sekä lääkäreitä.

Vielä enemmän pettymystä tuottivat Euroopan keskuspankin EKP:n pääjohtaja Christine Lagarden ensimmäiset kommentit mahdollisista EKP:n toimista orastavan talouskriisin hoitamiseksi. Hän lausui 12. maaliskuuta, että EKP:n tehtävänä ei ole tasoittaa euromaiden lainakustannusten välisiä eroja. Tämä johti siihen, että Italian 10 vuoden valtionlainan korko nousi yhden päivän aikana enemmän kuin koskaan viime vuosikymmenen aikana. EKP muutti linjaansa ja ilmoitti 19. maaliskuuta 750 miljardin euron hätärahoitussuunnitelman, jotta EU-maat voivat kasvattaa menojaan vastatakseen koronaviruksen vaikutuksiin.

Italia oli ensimmäinen EU-maa, joka kohtasi covid-19:n aiheuttaman kansallisen hätätilan. Tämä on testi EU:n reagointikyvyille ja solidaarisuudelle. Kun pandemia pahenee muissa Euroopan maissa, EU-instituutioiden ja jäsenmaiden on kyettävä osoittamaan solidaarisuutta ja vastamaan ripeästi sekä terveyskriisiin että todennäköiseen talouden hidastumiseen. Solidaarisuutta pitäisi osoittaa myös unionin ulkopuolisille maille, erityisesti kaikkein köyhimmille. Pandemia voidaan voittaa vain globaaleilla toimilla, ja vauraiden valtioiden rooli on merkittävä yhteisen tavoitteen saavuttamisessa.